ابعاد پنهان تأثیر فرهنگی «سکه و دینار» بر اقتصاد و جامعه روستایی دوره سلجوقی

دکتر رحیم نوروزی‌فر، استاد تاریخ دانشگاه سرخه‌دره، در گفت‌وگو با «بازتاب» از کشف گنجینه‌ای در روستای «تپه‌ماهک» و تأثیر آن بر درک ما از اقتصاد روستایی قرن ششم هجری سخن می‌گوید

گفت‌وگو: مهسا رادمنش

«بازتاب»: دکتر نوروزی‌فر، شما سال‌های طولانی در دانشگاه سرخه‌دره تدریس کرده‌اید و کتاب‌های متعددی درباره اقتصاد شهری و تجارت دوره سلجوقی نوشته‌اید. اما اخیراً خبر کشف گنجینه‌ای در روستای تپه‌ماهک توجه همه را به شما جلب کرده است. چرا فکر می‌کنید این کشف برای ما چیزی فراتر از یک گنجینه سکه است؟

دکتر نوروزی‌فر: بسیار ممنون. درست است که ما سال‌ها با سکه‌ها سروکار داریم و هر سکه‌ای می‌تواند داستانی بگوید. اما این گنجینه به ما می‌گوید که در یک روستا، در فاصله‌ای دور از شهرهای بزرگ، چه اتفاقی می‌افتاد و مردم چگونه با پول و بازار کنار می‌آمدند. این برای ما یک پنجره است به زندگی روزمره، نه فقط به تاریخ سلاطین.

«بازتاب»: گنجینه شامل ۱۲۰۰ سکه است که بیشتر آن‌ها دینار نقره‌ای سلجوقی است. آیا این تعداد برای یک روستا زیاد نیست؟

دکتر نوروزی‌فر: چرا، خیلی زیاد است. ما معمولاً در روستاها تعداد کمی سکه پیدا می‌کنیم، شاید ده یا بیست سکه در طول سال. اما این گنجینه نشان می‌دهد که مردم تپه‌ماهک یا پول زیادی داشته‌اند یا آن را پنهان کرده‌اند به امید بازگشت. این خود یک داستان است. چرا پنهان کرده‌اند؟ آیا ترس از ناامنی بود؟ آیا قصد داشتند با آن تجارت کنند؟ این سکه‌ها به ما می‌گویند که روستا جزیره جدا افتاده نبود.

«بازتاب»: شما در کتاب خود نوشته‌اید که سکه‌ها فقط ابزار خرید نیستند و حامل روایت هستند. در این گنجینه چه روایتی می‌بینید؟

دکتر نوروزی‌فر: بسیار خوب است که این را گفتید. سکه‌ها نام حاکم، محل ضرب و گاهی شعار دارند. در این گنجینه سکه‌هایی از شهرهای مختلف سلجوقی هست، یعنی مردم با بازرگانان در رفت‌وآمد بوده‌اند. برخی سکه‌ها کمی کوچک‌تر شده‌اند، یعنی لبه‌هایشان را برداشته‌اند تا نقره بیشتری از آن بیرون بیاورند. این نشان می‌دهد که اعتماد به سکه کامل نبوده و مردم با آن معامله می‌کرده‌اند. این یک سند اقتصادی است.

«بازتاب»: آیا این کشف می‌تواند بر درک ما از اقتصاد روستایی قرن ششم هجری تأثیر بگذارد؟

دکتر نوروزی‌فر: بله، قطعاً. ما تا امروز فکر می‌کردیم روستاها بیشتر با مبادله جنس کار می‌کردند و پول فقط در شهرها رواج داشته است. اما این گنجینه نشان می‌دهد که در روستا هم پول وجود داشته، مالیات گرفته می‌شده و مردم برای خرید و فروش از سکه استفاده می‌کرده‌اند. البته هنوز زود است که قضاوت کلی کنیم، باید صدها سند دیگر را بررسی کنیم، اما این کشف مسیر پژوهش را عوض می‌کند.

«بازتاب»: شما در کتاب خود از «اقتصاد پنهان» روستاها سخن گفته‌اید. این گنجینه چه ارتباطی با آن دارد؟

دکتر نوروزی‌فر: اقتصاد پنهان یعنی فعالیت‌هایی که در آمار رسمی دیده نمی‌شوند. مالیات، قرض‌دادن، پس‌انداز، همه اینها در سایه انجام می‌شود. این گنجینه نشان می‌دهد که بخشی از اقتصاد روستا در سایه بوده و مردم برای حفظ دارایی‌شان راه‌هایی داشته‌اند که از چشم حکومت پنهان بوده است. این موضوع برای من بسیار جذاب است.

«بازتاب»: شما قرار است در ماه آینده سخنرانی کوتاهی درباره این کشف در دانشگاه سرخه‌دره داشته باشید. چه پیامی می‌خواهید به دانشجویان بدهید؟

دکتر نوروزی‌فر: می‌خواهم بگویم که تاریخ فقط در کتاب‌های بزرگ نوشته نمی‌شود. گاهی یک کوزه کوچک در زمین، یک سکه در دست یک روستایی، می‌تواند ما را به درک درست‌تری از گذشته برساند. دانشجویان باید یاد بگیرند که سند فقط متن رسمی نیست، هر چیز باقی‌مانده از گذشته می‌تواند سند باشد. این روش تفکر است که من می‌خواهم به آنها منتقل کنم.

«بازتاب»: متشکرم دکتر نوروزی‌فر. و البته به خوانندگان ما بگویید که گنجینه تپه‌ماهک کجا نگهداری می‌شود و آیا امکان دیدن آن برای عموم وجود دارد یا نه.

دکتر نوروزی‌فر: خواهش می‌کنم. گنجینه در موزه شهر سرخه‌دره نگهداری می‌شود و از ماه آینده برای بازدیدکنندگان باز خواهد بود. ما قصد داریم یک بخش ویژه برای این گنجینه باز کنیم تا مردم بتوانند سکه‌ها را از نزدیک ببینند و درباره آن بپرسند. از همه دعوت می‌کنم که بیایند و ببینند.

هشدار انتشار دو مجموعه داستان کوتاه در هفته آینده

نشر «سایه‌روشن» دو مجموعه داستان کوتاه از نویسندگان جوان، با عنوان‌های «کوچه‌های بی‌نام» و «پنجره‌ی روبه‌باران»، را در هفته آینده منتشر می‌کند. این دو مجموعه شامل ۱۲ داستان کوتاه درباره زندگی شهری و روابط انسانی است. قیمت هر کتاب ۱۸۰ هزار تومان است.

جشنواره ملی داستان کوتاه «سایه‌روشن» برگزار می‌شود

دبیرخانه جشنواره ملی داستان کوتاه «سایه‌روشن» اعلام کرد که دوازدهمین دوره این جشنواره با موضوع «شهر در مه» برگزار می‌شود. مهلت ارسال آثار تا ۳۰ آبان است. برندگان در سه بخش داستان بلند، داستان کوتاه و داستان کوتاه ویژه نوجوانان معرفی می‌شوند.

کارگاه داستان‌نویسی برای نوجوانان در سرخه‌دره

کانون پرورش استعدادهای ادبی سرخه‌دره کارگاه داستان‌نویسی ویژه نوجوانان ۱۲ تا ۱۵ سال را از ۲۰ مهر برگزار می‌کند. مدرس کارگاه نسرین طاهرخانی است. ثبت‌نام حضوری در دفتر کانون به نشانی خیابان گلبن، کوچه سوم، پلاک ۷ انجام می‌شود.

نمایشگاه کتاب کودک در سرخه‌دره برپا شد

نمایشگاه کتاب کودک و نوجوان سرخه‌دره روز پنجشنبه در سالن شهرداری گشایش یافت. ۴۰ ناشر در این نمایشگاه کتاب‌های خود را عرضه کرده‌اند. ورود برای عموم رایگان است و تا پایان مهر ادامه دارد.

کتاب تازه درباره تاریخ محلی سرخه‌دره منتشر شد

انتشارات کوهسار کتاب تازه‌ای با عنوان «سرخه‌دره در گذر زمان» اثر مهرداد کیوان منتشر کرد. این کتاب تاریخ محله‌ها، بازارها و خانه‌های قدیمی شهر را با عکس‌های کمیاب معرفی می‌کند. قیمت کتاب ۲۸۰ هزار تومان است.

نشست رمان تاریخی در سرخه‌دره برگزار شد

نشست رمان تاریخی با حضور ۱۲ نویسنده در سالن اجتماعات دانشگاه سرخه‌دره برگزار شد. موضوع نشست «رمان تاریخی و حافظه شهری» بود. سخنران‌ها درباره نسبت میان واقعیت تاریخی و تخیل در رمان سخن گفتند. نشست ۳ ساعت طول کشید.

کارگاه عکاسی برای دانش‌آموزان سرخه‌دره

کانون عکاسی سرخه‌دره کارگاه یک‌روزه عکاسی برای دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر برگزار می‌کند. کارگاه شنبه ۱۲ مهر از ساعت ۹ تا ۱۶ در سالن اجتماعات دبیرستان دخترانه نسرین برگزار می‌شود. شرکت‌کنندگان باید دوربین عکاسی همراه بیاورند.

نشست رمان تاریخی در سرخه‌دره برگزار شد

نشست رمان تاریخی با حضور ۱۲ نویسنده در سالن اجتماعات دانشگاه سرخه‌دره برگزار شد. موضوع نشست «رمان تاریخی و حافظه شهری» بود. سخنران‌ها درباره نسبت میان واقعیت تاریخی و تخیل در رمان سخن گفتند. نشست ۳ ساعت طول کشید.

کارگاه عکاسی برای دانش‌آموزان سرخه‌دره

کانون عکاسی سرخه‌دره کارگاه یک‌روزه عکاسی برای دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر برگزار می‌کند. کارگاه شنبه ۱۲ مهر از ساعت ۹ تا ۱۶ در سالن اجتماعات دبیرستان دخترانه نسرین برگزار می‌شود. شرکت‌کنندگان باید دوربین عکاسی همراه بیاورند.

نمایشگاه کتاب کودک در سرخه‌دره برپا شد

نمایشگاه کتاب کودک و نوجوان سرخه‌دره روز پنجشنبه در سالن شهرداری گشایش یافت. ۴۰ ناشر در این نمایشگاه کتاب‌های خود را عرضه کرده‌اند. ورود برای عموم رایگان است و تا پایان مهر ادامه دارد.

کتاب تازه درباره تاریخ محلی سرخه‌دره منتشر شد

انتشارات کوهسار کتاب تازه‌ای با عنوان «سرخه‌دره در گذر زمان» اثر مهرداد کیوان منتشر کرد. این کتاب تاریخ محله‌ها، بازارها و خانه‌های قدیمی شهر را با عکس‌های کمیاب معرفی می‌کند. قیمت کتاب ۲۸۰ هزار تومان است.

هشدار انتشار دو مجموعه داستان کوتاه در هفته آینده

نشر «سایه‌روشن» دو مجموعه داستان کوتاه از نویسندگان جوان، با عنوان‌های «کوچه‌های بی‌نام» و «پنجره‌ی روبه‌باران»، را در هفته آینده منتشر می‌کند. این دو مجموعه شامل ۱۲ داستان کوتاه درباره زندگی شهری و روابط انسانی است. قیمت هر کتاب ۱۸۰ هزار تومان است.

جشنواره ملی داستان کوتاه «سایه‌روشن» برگزار می‌شود

دبیرخانه جشنواره ملی داستان کوتاه «سایه‌روشن» اعلام کرد که دوازدهمین دوره این جشنواره با موضوع «شهر در مه» برگزار می‌شود. مهلت ارسال آثار تا ۳۰ آبان است. برندگان در سه بخش داستان بلند، داستان کوتاه و داستان کوتاه ویژه نوجوانان معرفی می‌شوند.

کارگاه داستان‌نویسی برای نوجوانان در سرخه‌دره

کانون پرورش استعدادهای ادبی سرخه‌دره کارگاه داستان‌نویسی ویژه نوجوانان ۱۲ تا ۱۵ سال را از ۲۰ مهر برگزار می‌کند. مدرس کارگاه نسرین طاهرخانی است. ثبت‌نام حضوری در دفتر کانون به نشانی خیابان گلبن، کوچه سوم، پلاک ۷ انجام می‌شود.

نمایشگاه کتاب کودک در سرخه‌دره برپا شد

نمایشگاه کتاب کودک و نوجوان سرخه‌دره روز پنجشنبه در سالن شهرداری گشایش یافت. ۴۰ ناشر در این نمایشگاه کتاب‌های خود را عرضه کرده‌اند. ورود برای عموم رایگان است و تا پایان مهر ادامه دارد.

کتاب تازه درباره تاریخ محلی سرخه‌دره منتشر شد

انتشارات کوهسار کتاب تازه‌ای با عنوان «سرخه‌دره در گذر زمان» اثر مهرداد کیوان منتشر کرد. این کتاب تاریخ محله‌ها، بازارها و خانه‌های قدیمی شهر را با عکس‌های کمیاب معرفی می‌کند. قیمت کتاب ۲۸۰ هزار تومان است.

۱۵۰ سند تازه از قاجار در مخزن شهر «سرخه و دره» کشف شد؛ آرشیو شهری به موزه تبدیل می‌شود

مهسا رادمنش / بازتاب

□ **بازتاب** / بازتاب‌نیوز ۵ مهر ۱۴۰۳ ـ ۲:۰۰ بامداد

کارشناسان موزه ملی شهر سرخه‌دره در حال بررسی اسناد کشف‌شده در مخزن شهرداری هستند

سرخه‌دره – مخزن قدیمی شهرداری سرخه‌دره روز سه‌شنبه ۲ مهر ۱۴۰۳ میزبان گروهی از کارشناسان موزه ملی شهر سرخه‌دره بود. در این مخزن که سال‌ها بسته مانده بود، ۱۵۰ سند تازه از دوره قاجار کشف شد. اسناد شامل نامه‌های اداری، فهرست مالیات‌ها، نقشه‌های شهر و گزارش‌های مربوط به آب و آتش‌نشانی است. برخی از این اسناد با مهر و امضای رجال محلی همراه است و برخی دیگر به ساخت بناهای عمومی در سال‌های پایانی سلطنت قاجار می‌پردازد.

«این مخزن سال‌ها فراموش شده بود و کسی نمی‌دانست چه چیزی در آن است. امروز برای ما روشن شد که این اسناد بخشی از حافظه شهر هستند و باید به موزه منتقل شوند تا برای همیشه حفظ شوند و در دسترس پژوهشگران قرار بگیرند،» گفت دکتر فرهاد نیک‌سرشت، مدیر موزه ملی شهر سرخه‌دره، در گفت‌وگو با «بازتاب». به گفته او، کار فهرست‌نویسی این اسناد حداقل ۱۸ ماه زمان می‌برد و موزه قصد دارد نسخه دیجیتال همه اسناد را نیز تهیه کند تا پژوهشگران از دور هم بتوانند به آن دسترسی داشته باشند.

در میان اسناد، نامه‌ای از سال ۱۲۹۰ خورشیدی به امضای یکی از رجال محلی به شهردار وقت نوشته شده است که درباره ساخت یک حمام عمومی در محله بازار نوشته است. در نامه آمده است که مردم محله حاضرند بخشی از هزینه را با کار داوطلبانه بپردازند به شرط آنکه شهرداری مصالح را تأمین کند. این نامه نشان می‌دهد که مردم آن زمان چگونه برای ساخت بناهای عمومی با دولت همکاری می‌کردند. کارشناسان می‌گویند این سند برای پژوهش درباره تاریخ شهرسازی ایران بسیار ارزشمند است.

در کنار اسناد، ۳۰ نقشه دستی از شهر سرخه‌دره نیز کشف شد که مسیر خیابان‌ها، بازار و محله‌های قدیمی را نشان می‌دهد. برخی از این نقشه‌ها رنگ‌آمیزی شده‌اند و نام دروازه‌های قدیمی شهر روی آن‌ها دیده می‌شود. دروازه‌هایی که امروز اثری از آن‌ها باقی نمانده است. این نقشه‌ها می‌تواند به کار تیم طراحی موزه برای بازسازی بخش‌های از بین رفته موزه کمک کند. موزه قرار است این نقشه‌ها را در بخش ویژه‌ای در طبقه دوم نمایش دهد.

موزه ملی شهر سرخه‌دره از مردم خواسته است اگر اسناد مشابه در خانه‌ها یا انبارهای خود دارند، آن را به موزه اهدا کنند یا دست‌کم از آن عکس تهیه کنند. موزه آمادگی دارد هزینه تهیه عکس و اسکن اسناد را بپردازد و نام اهداکنندگان را در فهرست اسناد ثبت کند. این فراخوان تا پایان آبان ماه ادامه دارد. موزه همچنین قرار است یک کارگاه آموزشی برای آشنایی با نگهداری اسناد کاغذی برگزار کند.

۱۲۰۰ سکه نقره در گنجینه تپه‌ماهک؛ کشف گنجینه سکه در روستای تپه‌ماهک

گنجینه‌ای شامل ۱۲۰۰ سکه نقره سلجوقی در روستای تپه‌ماهک کشف شد. سکه‌ها در کوزه‌ای سفالی در زیر کف یک خانه قدیمی پیدا شده‌اند. بیشتر سکه‌ها دینار نقره‌ای با نام حاکمان محلی هستند. گنجینه به موزه شهر سرخه‌دره منتقل شد.

موزه شهر سرخه‌دره گنجینه را بررسی می‌کند

کارشناسان موزه شهر سرخه‌دره گنجینه را بررسی می‌کنند. قرار است فهرست کامل سکه‌ها تا پایان مهر منتشر شود. موزه قصد دارد نسخه دیجیتال گنجینه را در سایت موزه قرار دهد تا پژوهشگران از دور هم بتوانند به آن دسترسی داشته باشند.

فراخوان اهدای اسناد قاجاری به موزه شهر

موزه شهر سرخه‌دره از مردم خواسته است اگر اسناد مشابه در خانه‌ها یا انبارهای خود دارند، آن را به موزه اهدا کنند یا دست‌کم از آن عکس تهیه کنند. موزه آمادگی دارد هزینه تهیه عکس و اسکن اسناد را بپردازد و نام اهداکنندگان را در فهرست اسناد ثبت کند. این فراخوان تا پایان آبان ماه ادامه دارد. موزه همچنین قرار است یک کارگاه آموزشی برای آشنایی با نگهداری اسناد کاغذی برگزار کند.

کارگاه آموزشی نگهداری اسناد کاغذی

موزه شهر سرخه‌دره قرار است یک کارگاه آموزشی برای آشنایی با نگهداری اسناد کاغذی برگزار کند. کارگاه شنبه ۱۲ مهر از ساعت ۹ تا ۱۶ در سالن اجتماعات موزه برگزار می‌شود. شرکت‌کنندگان باید دوربین عکاسی همراه بیاورند.

فهرست اسناد موزه شهر سرخه‌دره آنلاین شد

**فهرست اسناد موزه شهر سرخه‌دره روز پنجشنبه در سایت موزه منتشر شد. این فهرست شامل ۱۵۰ سند تازه از دوره قاجار است و پژوهشگران می‌توانند از دور به آن دسترسی داشته باشند. موزه قصد دارد نسخه دیجیتال گنجینه را نیز تهیه کند